

ΓΕΩΤΕΕ/Κεντρικής Ελλάδας
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.Θ.Ε.Μ)
Γεωπονικός Σύλλογος Λάρισας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Σχετικά με το ΥΔΑΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τα νερά για την Θεσσαλία αποτελούσαν ανέκαθεν το καθοριστικό στοιχείο αφενός για τους δύο βασικούς πυλώνες των αναπτυξιακών της προοπτικών, δηλαδή την ΕΝΕΡΓΕΙΑ και την ΓΕΩΡΓΙΑ, αφετέρου για την ασφάλεια και την ισορροπία των οικοσυστημάτων της.

Παρόλες όμως τις μεγάλες οικονομικές, τεχνολογικές αλλά και κοινωνικές αλλαγές που υπήρξαν στην χώρα μας, το πρόβλημα των ΥΔΑΤΩΝ στη Θεσσαλία όχι μόνο έχει παραμείνει άλυτο αλλά διαρκώς επιδεινώνεται. Μετά από αρκετά χρόνια καθυστερήσεων (με αντίστοιχες ποινές και πιέσεις από την ΕΕ) εφαρμόζεται πλέον η Οδηγία 60/2000 της ΕΕ και η χώρα απόκτησε για πρώτη φορά Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων (2014, αναθεώρηση 2017), που δυστυχώς αποτελεί πρακτικά ένα κείμενο ιδεών και στόχων, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία και δεσμεύσεις.

Για την Θεσσαλία όμως, παρά τις κατά καιρούς υποσχέσεις για «μέτρα» και «έργα», στην πραγματικότητα λίγα πράγματα έχουν αλλάξει επί της ουσίας. Η ανορθολογική και καταστροφική για το περιβάλλον διαχείριση των υδάτινων πόρων συνεχίζεται και τα υδατικά ελλείματα συνεχώς διευρύνονται.

Είναι πλέον καιρός να τεθεί ένα τέλος στην, συχνά συνειδητή, αδράνεια και απραξία που γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια και να οδηγηθούμε σε έναν νέο δρόμο προγραμματισμού και ανασυγκρότησης με έργα, μέτρα και δράσεις προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις :

- 1.** Ολοκλήρωση των ημιτελών εγκαταλειμμένων έργων στον Άνω Αχελώο, δηλαδή το φράγμα Συκιάς και την συνδετήρια με αυτό σήραγγα μεταφοράς νερού προς την Θεσσαλία (στην Δρακότρυπα Μουζακίου), δύο έργα που ανήκουν στο Υπουργείο Υποδομών, στα οποία επενδύθηκαν πάνω από 500 εκατ. ευρώ και ήδη βρίσκονται σε σοβαρό κίνδυνο κατάρρευσης. Η συγκέντρωση σημαντικού όγκου υδάτων στον Ταμιευτήρα Συκιάς σε συνδυασμό με την σήραγγα μεταφοράς (προς

Μουζάκι) είναι θεμελιώδους σημασίας για την Θεσσαλία, παρέχοντας την δυνατότητα αξιοποίησης των υδάτων για πολλαπλούς σκοπούς. Ας σημειωθεί ότι οι ακόλουθοι σκοποί συνδέονται ο καθένας χωριστά αλλά και στο σύνολό τους με το «δημόσιο συμφέρον» και κανείς τους δεν μπορεί να εξαιρεθεί επιλεκτικά από το project.

Ειδικότερα :

α. Ο Ταμιευτήρας Συκιάς προσφέρει αντικειμενικά ένα υδατικό απόθεμα ασφαλείας για αντιμετώπιση ακραίων καταστάσεων (λειψυδρία, ξηρασία, φαινόμενα που θα εμφανίζονται όλο και συχνότερα λόγω της κλιματικής αλλαγής), κάτι που ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής οδηγίας.

β. Εξίσου μεγάλης οικολογικής σημασίας είναι η δυνατότητα που δημιουργείται ώστε τα ύδατα του Ταμιευτήρα Συκιάς, μέσω της σήραγγας, να μεταφέρονται σε διάφορες περιοχές με προβληματικούς – εξαντλημένους υπόγειους υδροφορείς, όπου σταδιακά, σε συνδυασμό με μικρότερες ταμιευτήρες εντός της ΛΑΠ Πηνειού (δες επόμενα), θα επιτύχουν να καλύψουν ένα μέρος από το τεράστιο έλλειμμα των 3 δισεκατομμυρίων κ.μ. νερού που δημιουργήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες από τις «ληστρικές» υπεραντλήσεις, όπως άλλωστε απαιτείται από το εγκεκριμένο Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων.

Το θέμα αυτό αποτελεί αναμφίβολα το ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της Θεσσαλίας, ενώ ταυτόχρονα ο «μονόδρομος» των υπεραντλήσεων και η καθυστέρηση υποκατάστασης τους από επιφανειακά ύδατα (ταμιευτήρες στις λεκάνες Πηνειού και Αχελώου), οδηγεί σε δραματική εκτίναξη του κόστους παραγωγής στη Γεωργία, εξαντλώντας τους (μικρούς και μεσαίους κυρίως) αγρότες (δες επόμενα).

γ. Αυτονόητη επιλογή αποτελεί η υδροηλεκτρική αξιοποίηση των υδάτων του Ταμιευτήρα Συκιάς. Ειδικά στο έργο αυτό υπάρχουν όλες οι απαραίτητες προϋποθέσεις για «διπλή» παραγωγή ενέργειας, αφενός προς τον ρου του Αχελώου αφετέρου προς την λεκάνη Πηνειού (περιοχή Μουζακίου, σύστημα άντλησης – ταμίευσης), κάτι που εξασφαλίζει την «αποθήκευση» ηλεκτρικής ενέργειας με απόλυτα οικολογικό τρόπο. Επίσης η ΥΗ ενέργεια, εκτός από τα γνωστά περιβαλλοντικά οφέλη των ΑΠΕ (εκπομπές ρύπων κ.λ.π.), προσφέρει την δυνατότητα για μείωση του ενεργειακού κόστους, την υποκατάσταση των δαπανηρών εισαγωγών ηλεκτρικού ρεύματος σε ώρες

αιχμής, αλλά και την μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας, η οποία σήμερα έχει εκτιναχθεί κατά περίπου 20 μονάδες πάνω από τον μέσο όρο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών (75% έως 55% αντίστοιχα). Συνοπτικά η χρησιμοποίηση των υδάτων του ταμιευτήρα της Συκιάς για τους άλλους πλην Γεωργίας σκοπούς (ασφάλεια από ακραία φαινόμενα, σταδιακή κάλυψη ελλειμμάτων, περιβαλλοντική αποκατάσταση, παραγωγή ενέργειας, Γεωργία) κρίνεται ως επείγουσα και απολύτως επιβεβλημένη.

δ. Η αξιοποίηση μέσω μεταφοράς μέρους των υδάτων του Ταμιευτήρα Συκιάς για την κάλυψη αναγκών άρδευσης στον θεσσαλικό κάμπο (σε συνδυασμό με το υδατικό δυναμικό των ταμιευτήρων εντός της λεκάνης Πηνειού – δεξ επόμενα), κρίνεται επίσης ως ιδιαίτερα σημαντική. Ως γνωστόν, ο τομέας ο τομέας της Γεωργίας απορροφά πάνω από το 95% της συνολικής κατανάλωσης (για όλες τις χρήσεις) νερού στην Θεσσαλία. Ταυτόχρονα με την πάροδο δεκαετιών στασιμότητας και πολιτικής ατολμίας όσον αφορά στην βιώσιμη κάλυψη των αναγκών άρδευσης, οι καλλιεργητές οδηγήθηκαν στην άναρχη και καταστροφική υπερεκμετάλλευση των επιφανειακών και (κυρίως) των μόνιμων υπόγειων αποθεμάτων νερού, με ανυπολόγιστες καταστροφές, υποθηκεύοντας κυριολεκτικά το μέλλον της περιοχής. Επίσης ένα μεγάλο ποσοστό του ακαθάριστου προϊόντος της περιοχής προέρχεται από τη Γεωργία και είναι συνδεδεμένο μαζί της. Η έλλειψη υδατικών πόρων και η συνεχής υποβάθμιση της στάθμης των υπόγειων υδροφορέων προκαλεί συνεχή αύξηση του κόστους άρδευσης. Σήμερα οι περισσότερες περιοχές της Ανατολικής Θεσσαλίας έχουν τεράστιο κόστος άρδευσης που υπερβαίνει τα 60 €/στρέμμα και πλησιάζει το 50% του κόστους παραγωγής πολλών εκτατικών καλλιεργειών. Αυτό οδηγεί σε υποκατάσταση αρδευόμενων καλλιεργειών με ξηρικές (με υποπολλαπλάσιο κύκλο εργασιών) ή και σε εγκατάλειψη της καλλιέργειας. Είναι γνωστό ότι η Θεσσαλία έχει μέσο κύκλο εργασιών 300 €/στρέμμα που με την έλλειψη αρδευτικού νερού σε αποδεκτό κόστος, μάλλον θα μειωθεί αντί να αυξηθεί και θα αφίσταται όλο και περισσότερο από τα αντίστοιχα άλλων χωρών, όπως π.χ. τα 1200 €/στρέμμα του Ισραήλ και τα 1800 €/στρέμμα της Ολλανδίας. Όλα τα παραπάνω απαιτούν τη δημιουργία εκτεταμένων και σύγχρονων αρδευτικών δικτύων (για την κατασκευή των οποίων θα απαιτηθεί χρόνος και σημαντικοί οικονομικοί πόροι). Εάν

ολοκληρωθούν Συκιά και σήραγγα και λειτουργήσουν αρχικά για τους σκοπούς που προαναφέραμε, οι επόμενες γενιές θα διαθέτουν ένα πλήρες σύστημα κατάλληλων υποδομών πολλαπλού σκοπού, συμπεριλαμβανομένου του σκοπού της άρδευσης στο θεσσαλικό κάμπο, κάτι που είναι βέβαιο ότι θα αύξανε το ακαθάριστο εισόδημα του πρωτογενούς τομέα κατά αρκετά δισεκατομμύρια ευρώ, συμβάλλοντας στην ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας, ενώ παράλληλα θα δημιουργούσε έναν προνομιακό χώρο για επενδύσεις στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα στην περιοχή.

Στο σημείο αυτό σημειώνουμε πως τα έργα Συκιάς και σήραγγας (που οφείλει η Πολιτεία να ολοκληρώσει ώστε να χρησιμοποιηθούν σύμφωνα με τα προηγούμενα) επί της ουσίας χρήζουν επαναπροσδιορισμού, με απόλυτη σαφήνεια ως προς τα τεχνικά τους χαρακτηριστικά καθώς και επικαιροποίηση των στόχων τους σε σχέση με εκείνους περασμένων δεκαετιών. Μόνο έτσι θα επιτευχθεί τελικά μία ισχυρή νομική προστασία (σε περίπτωση προσφυγών στο ΣτΕ) αλλά και αποτελεσματική τεκμηρίωση όπως απαιτείται γενικά και ειδικά στον τομέα της επικοινωνίας.

Άλλωστε, το εγχείρημα της επανέναρξης τόσο των διαδικασιών τεχνικού σχεδιασμού των έργων, καθώς και της νέας περιβαλλοντικής αδειοδότησης όσο και στην συνέχεια των διαδικασιών που απαιτούνται για την εκτέλεση των τεχνικών έργων στη ΣΥΚΙΑ – ΣΗΡΑΓΓΑ είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο, δύσκολο και χρονοβόρο.

Αυτό σημαίνει ότι είναι «εκ των ων ουκ άνευ» ένα καλά μελετημένο πλάνο ενεργειών και κυρίως άριστος συντονισμός με ορισμό πολιτικού στελέχους και κατάλληλου επιστημονικού επιτελείου, καθώς και ένας «οδικός χάρτης βημάτων», ώστε η νέα κυβέρνηση, να το θέσει το ταχύτερο δυνατόν σε εφαρμογή. Εάν δεν εξασφαλιστούν τα προηγούμενα είναι πολύ πιθανό να ζήσουμε άλλη μία χαμένη τετραετία, χωρίς μάλιστα να αποκλείσουμε και τον οριστικό ενταφιασμό των έργων.

Θεωρούμε μάλιστα, ότι μια τέτοια πολιτική απόφαση θα αντιστοιχούσε σε μια αδιαμφισβήτητη επιβεβαίωση της πολιτικής βούλησης της κυβέρνησης, δεδομένου ότι σήμερα οι όποιες δηλώσεις υπέρ των έργων δεν αρκούν. Άλλωστε ενώπιον της κυβέρνησης υπάρχει ένα πλήθος διοικητικών ενεργειών, και εμποδίων που πρέπει να υπερπηδηθούν, κάποια από τα οποία δημιουργήθηκαν εξ'

αντικειμένου λόγω της πολυετούς εγκατάλειψης της υπόθεσης και κάποια άλλα που προέκυψαν από εμβόλιμες υπονομευτικές αποφάσεις της απελθούσας κυβέρνησης.

Ενδεικτικά αναφέρουμε :

- i. Πολιτική απόφαση (ενδεχόμενα με νομοθετική διαδικασία) για την παραγωγή ενέργειας από την Συκιά προς τον ρου του Αχελώου αλλά και προς την ΛΑΠ Πηνειού (Μουζάκι) μέσω της υφιστάμενης σήραγγας, με το σύστημα άντλησης – ταμίευσης (υπάρχει σχετική προκαταρκτική μελέτη). Επιλογή φορέα υλοποίησης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής (ενεργειακού εταίρου δίπλα στο Υπουργείο Υποδομών).*
- ii. Εκπόνηση τεχνικής μελέτης για Συκιά (καθορισμός στάθμης επιφάνειας, μετά την επίλυση του προβλήματος της Μονής Μυροφύλλου, ολοκλήρωση ειδικής μελέτης Natura κ.λ.π.), συνεργασία Υπουργείων Υποδομών και Πολιτισμού.*
- iii. Τροποποιήσεις όλων των αναγκαίων θεσμικών εργαλείων που τίθενται ως εμπόδια για την πρόοδο των έργων (Χωροταξικό, Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων, κ.λ.π.). Ειδικά για τα ΣΔΥ απαιτείται χωρίς χρονοτριβή και εκτός των χρονοβόρων τρεχουσών διαδικασιών νέας αναθεώρησής των, η τροποποίηση τους ως προς την «απαγόρευση» ενίσχυσης των υδάτων της ΛΑΠ Πηνειού από εκείνα του Αχελώου.*
- iv. Διερεύνηση πηγών και εργαλείων χρηματοδότησης, μελέτες βιωσιμότητας, κ.λ.π.*
- v. Νέες περιβαλλοντικές μελέτες, αδειοδότηση (ΑΕΠΟ) κ.λ.π.*

Εκτός όμως από τα παραπάνω, κατ' εξαίρεση και κατά προτεραιότητα απαιτείται από το Υπουργείο Υποδομών, η εφαρμογή των παρεμβάσεων που υπέδειξαν με σχετική έκθεση τους οι σύμβουλοι που μελέτησαν και προσδιόρισαν τους κινδύνους κατάρρευσης των έργων καθώς και η άμεση εκτέλεση των σχετικών εργασιών.

2. Απολύτως αναγκαία θεωρείται η μείωση της κατανάλωσης νερού στις αρδεύσεις με κατάλληλες πολιτικές, αξιοποιώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις και προσφέροντας σχετικά κίνητρα στους παραγωγούς για εγκατάσταση συστημάτων εξοικονόμησης νερού κ.ο.κ. ενώ θα πρέπει να βελτιωθεί το δίκτυο μεταφοράς νερού που έχει υπερβολικές απώλειες.

3. Παράλληλα με την μείωση της ζήτησης νερού η Πολιτεία οφείλει, κατ' εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Υδάτων, να εξασφαλίσει, με την σταδιακή κατασκευή έργων ταμίευσης νερού (π.χ. Φράγματα – ταμιευτήρες Πύλης, Νεοχωρίτη, Σκοπιάς στον Ενιπέα, Ελασσόνας, Πηλίου και άλλα μικρότερα έργα) με στόχο την μέγιστη δυνατή συγκέντρωση υδάτων για όλες τις χρήσεις (άρδευση, ύδρευση κ.λ.π.), οδηγώντας το ταχύτερο δυνατόν στην εξισορρόπηση του υδατικού ισοζυγίου και την σταδιακή εξάλειψη των καταστροφικών ελλειμάτων νερού, εξασφαλίζοντας κατ' ελάχιστον την πλήρη άρδευση στις πλημμελώς αρδευόμενες εκτάσεις και (μελλοντικά) την δυνατότητα για περισσότερες καλλιεργούμενες εκτάσεις και αντίστοιχα επενδυτικές πρωτοβουλίες.

4. Θεωρούμε αναγκαία την εκπόνηση ολοκληρωμένου εφαρμοστικού σχεδίου για όλα τα προβλεπόμενα έργα (ταμίευσης, μεταφοράς, αρδευτικά δίκτυα κ.λ.π.), τις αναγκαίες δράσεις και μέτρα (πολιτικές μείωσης της ζήτησης, εξοικονόμησης νερού, κ.ο.κ.), καθορισμό προτεραιοτήτων, προγραμματισμό πηγών χρηματοδότησης, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης κ.λ.π. Πρέπει να μπει ένα τέλος στις περιστασιακές και αυθαίρετες (συχνά πελατειακές) επιλογές υλοποίησης υδατικών έργων και να δοθεί στον τομέα αυτό η σημασία που του αρμόζει.

5. Βελτίωση και εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου διαχείρισης υδάτων με την δημιουργία ενιαίου φορέα υδάτων με την συμμετοχή των χρηστών, στην βάση επιτυχημένων μοντέλων άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που θα αντιμετωπίζει σφαιρικά τα προβλήματα, θα δράσει συντονιστικά και θα αναβαθμίσει τις χαμηλές αποδόσεις υφισταμένων διοικητικών οργάνων (Δ/νσεις Υδάτων, ΤΟΕΒ, κ.α) κατά υδατικό διαμέρισμα, υπερβαίνοντας την διοικητική πολυδιάσπαση.

6. Μεγάλη σημασία έχει τέλος η επικοινωνιακή πολιτική προς την κοινή γνώμη. Και στο θέμα αυτό απαιτείται ένας αντίστοιχος σχεδιασμός.

Οι άξονες επικοινωνίας που προτείνουμε (ενδεικτικά) :

- Ανάδειξη του περιβαλλοντικού χαρακτήρα της μεταφοράς υδάτων με σκοπό την επαναφορά της οικολογικής ισορροπίας κυρίως στα υπόγεια συστήματα (υδροφορείς) της Θεσσαλίας αλλά και στα επιφανειακά (ποταμοί – λίμνες) που υποβαθμίζονται συνεχώς.

- Τα μεγάλα περιθώρια επενδυτικών πρωτοβουλιών που διαμορφώνονται με την επίλυση του υδατικού προβλήματος στον πρωτογενή τομέα και αντίστοιχα στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας στην Θεσσαλία.
- Η μεγάλη μείωση του κόστους παραγωγής στους αγρότες που θα προκύψει από την ενίσχυση του υδατικού δυναμικού στην λεκάνη Πηνειού.
- Η αύξηση της απασχόλησης στην κατασκευή των έργων και στην λειτουργία των υδροηλεκτρικών μονάδων.
- Εγκατάλειψη των δηλώσεων υπέρ/κατά της «εκτροπής» Αχελώου. Πλέον το δίλημμα συνίσταται στο ποιοι επιθυμούν και ποιοι απορρίπτουν την ολοκλήρωση των έργων Συκιάς και σήραγγας.

Θεωρούμε ότι ωρίμασαν πλέον οι συνθήκες για μια γρήγορη φυγή προς τα εμπρός. Είναι η ώρα για την Θεσσαλία να αλλάξουμε μια ιστορική περίοδο, απελευθερώνοντας τις απεριόριστες δυνατότητες της στον πρωτογενή και στον ενεργειακό τομέα. Εάν όμως και πάλι οι προτάσεις αυτές αγνοηθούν από την κυβέρνηση, τα κόμματα και την κεντρική διοίκηση, το παραγωγικό και οικολογικό μέλλον της Θεσσαλίας θα βρεθεί μπροστά σε μεγάλους κινδύνους και αβεβαιότητες.

15 Ιανουαρίου 2020

Δημήτρης Ντογκούλης, πρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ/Κεντρικής Ελλάδας

Γιάννης Καλλές, πρόεδρος ΕΘΕΜ

Κώστας Γιαννακός, πρόεδρος Γεωπονικού Συλλόγου Λάρισας